

ROZLOŽENÍ DENNÍHO PŘÍVODU ŽIVIN U DĚTÍ

(SE ZAMĚŘENÍM NA ENERGII, TUKY, PŘIDANÉ CUKRY A SODÍK)

J.Ruprich, I.Řehůřková, M.Dofková, J. Blahová

Státní zdravotní ústav v Praze,
Centrum zdraví, výživy a potravin v Brně, Palackého 3a,
jruprich@chpr.szu.cz

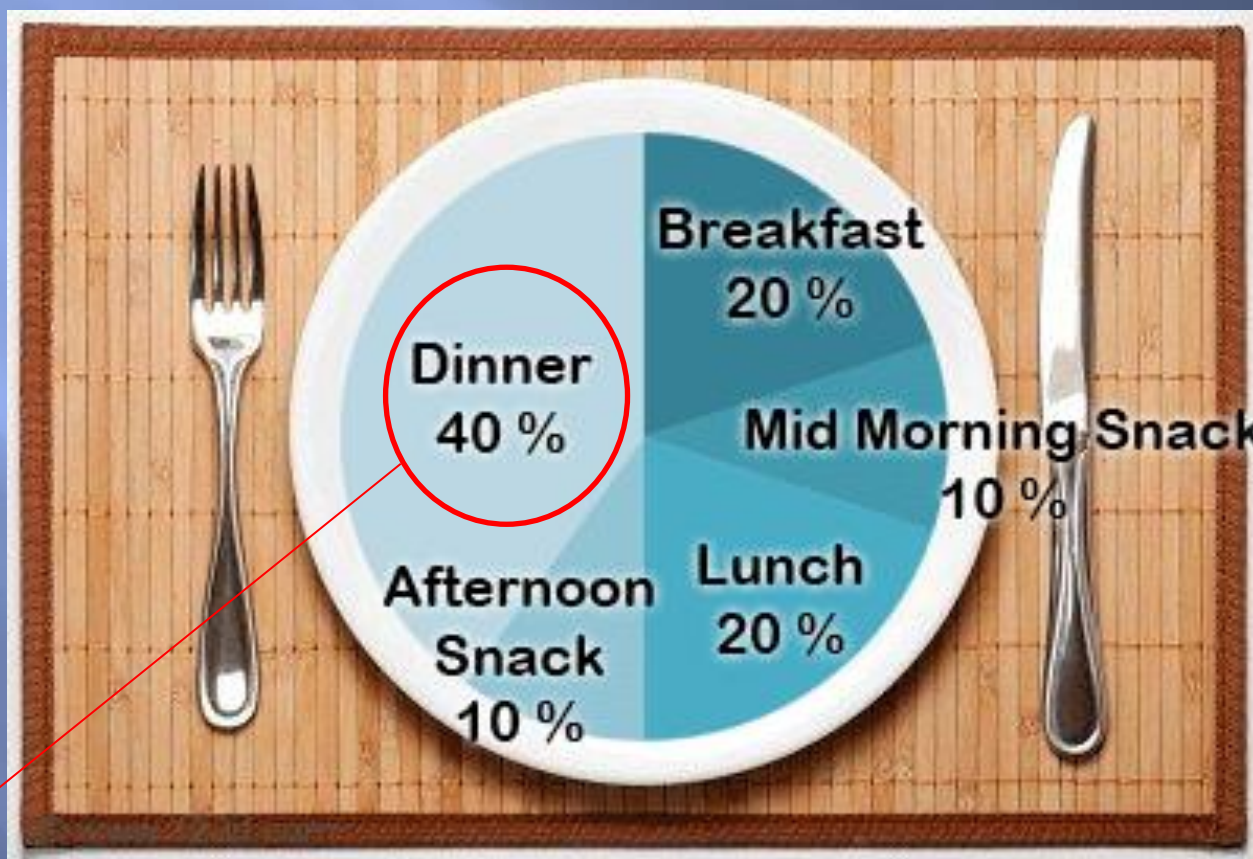
PROČ POTŘEBUJEME POPIS NUTRIČNÍHO CHOVÁNÍ BĚHEM DNE

- ▣ Reformulace diety/potravin – co je skutečnost a cíl?
  - (např. cíl WHO 2020 – redukce přidaných cukrů o 10%)
  - novela vyhlášky č. č.282/2016 Sb. „o požadavcích na potraviny ...“ např. splňuje cíle WHO do roku 2020 pro ČR definované pro přidané cukry

- ▣ Novela doporučení distribuce přívodu živin během dne?
  - Co je realita „v životě“ a co je uvedené v příloze č.1, vyhlášky č.107/2005 Sb. „o školním stravování ...“ – „adjustace % hodnot“

PŘÍKLAD DOPORUČENÍ ZE SVĚTA

- ▣ Australian Food and Grocery Council, 2011

V ČR 22%

ZAMĚŘENÍ INFORMACÍ V PREZENTACI

- ▣ JAKÉ SKUPINY POPULACE
  - děti 6-15 let – důvodem je novela vyhlášky č.282/2016
- ▣ JAKÉ PARAMETRY
  - energie, tuky, sodík, přidané cukry
- ▣ JAKÝ FORMÁT DAT
  - především relativní hodnoty v % denní dávky
- ▣ JAKÁ ÚROVEŇ DETAILU
  - agregovaná data

METODICKÉ POZNÁMKY

- ▣ Data jsou ze studie SISP04 (2006) – 2590 mužů a žen ve věku 4-90 roků
- ▣ Sledované denní příležitosti – snídane, přesnídávka, oběd, svačina, večeře, 2.večeře, ostatní (tj. v průběhu dne např. nápoje)
- ▣ Hodnoty jsou vyjádřeny jako průměr, relativně (%) i absolutně, vzhledem k celkovému přívodu energie a živin za den
- ▣ Všechny přívody živin byly korelovány s hodnotou přívodu energie

CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÝCH SKUPIN POPULACE (SISP04)

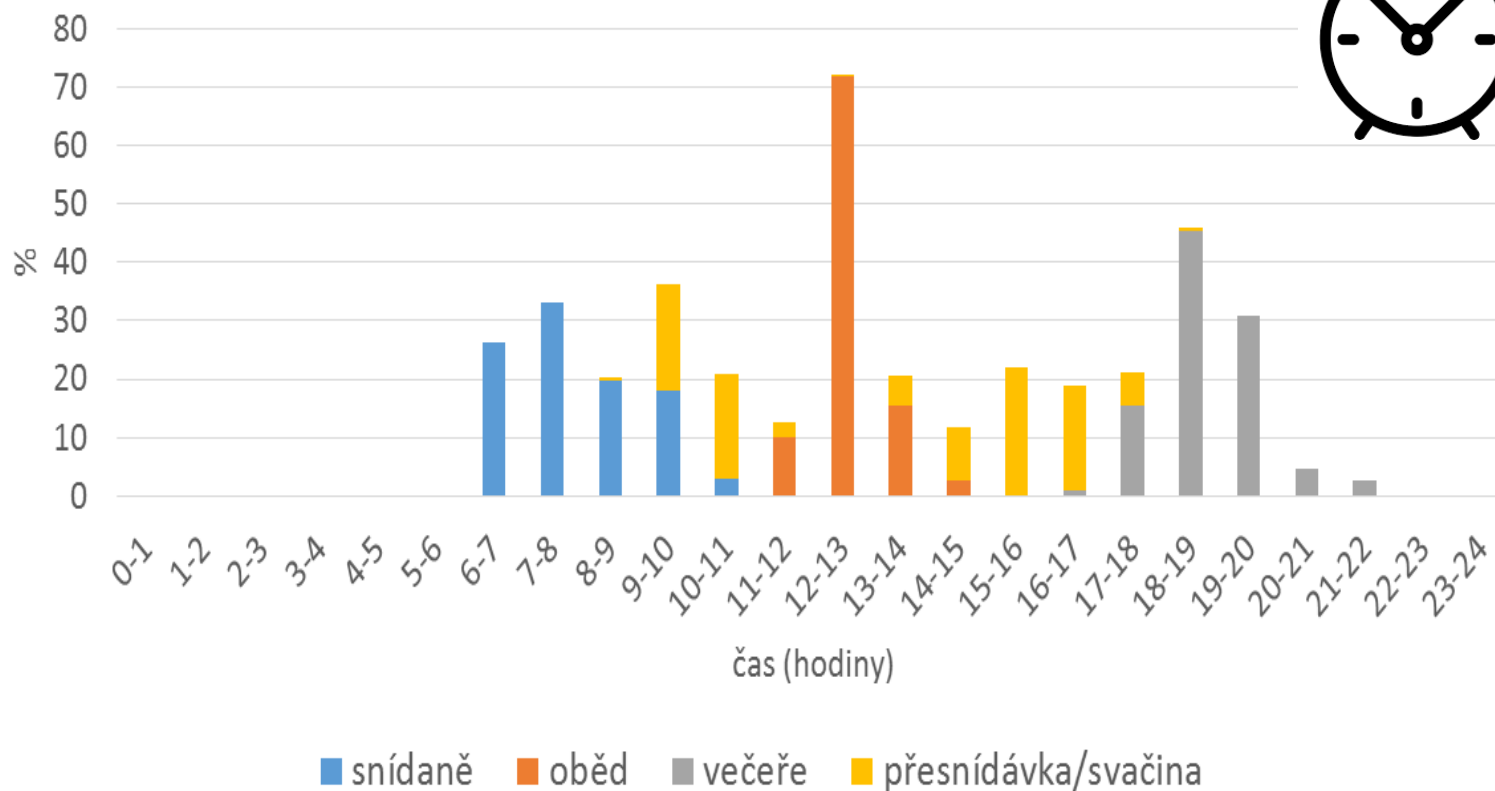

Populační skupina	Tělesná hmotnost (kg)	Počet osob
Děti 4-6 let	21,4	182
Děti 7-10 let	32,3	311
Chlapci 11-14 let	46,9	54
Dívky 11-14 let	45,3	55
Muži 15-17 let	65,6	55
Ženy 15-17 let	55,6	55
Muži 18-59 let	82,5	711
Ženy 18-59 let	67,7	746
Muži 60 a více let	82,9	166
Ženy 60 a více let	75,2	255
Celkem		2590

PŘÍKLAD CHARAKTERIZACE ČASŮ JEDNOTLIVÝCH DENNÍCH JÍDEL – DÍVKY 11-14 ROKŮ

Čas konzumace: dívky 11-14 let

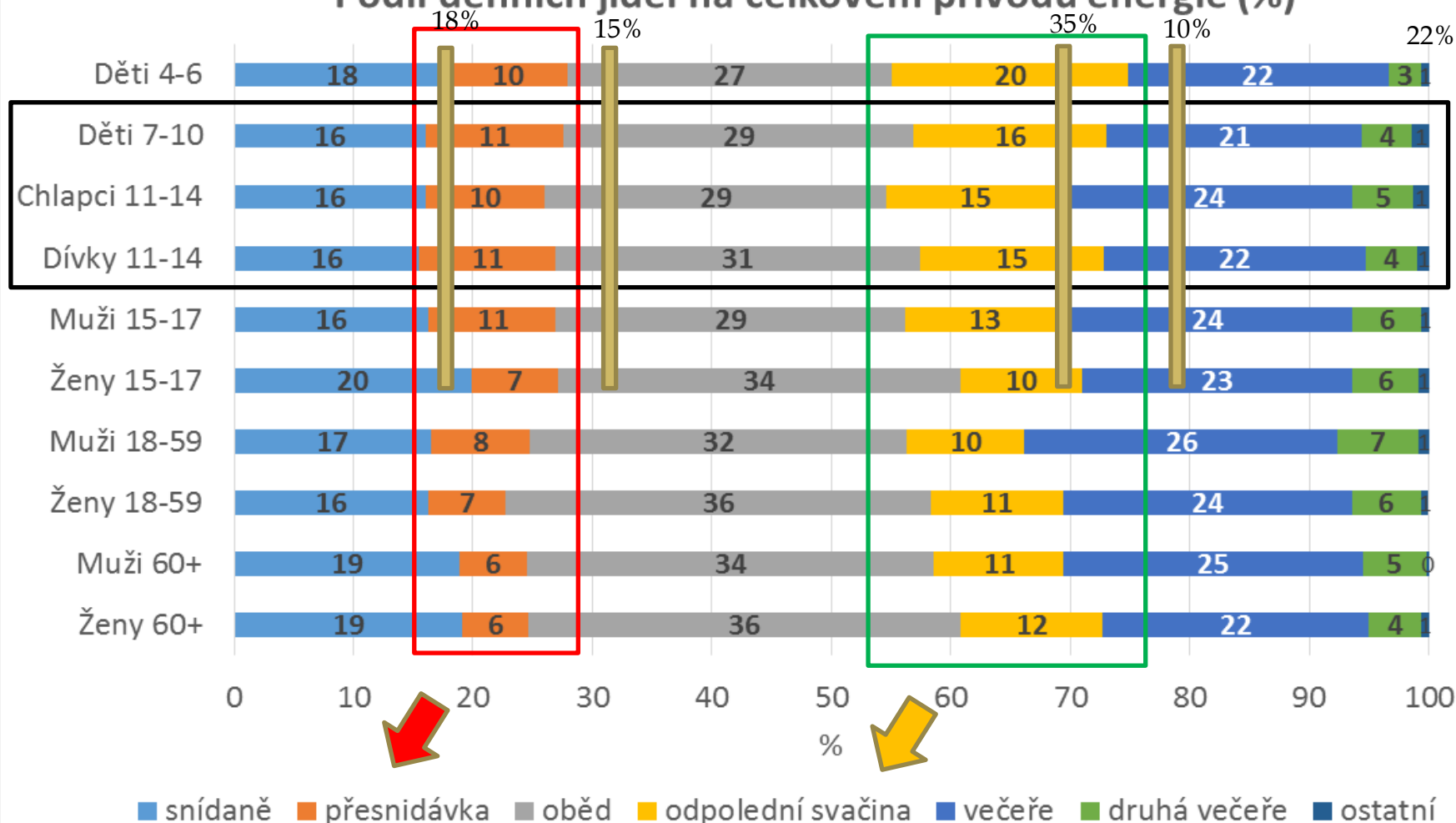

ENERGIE

Srovnání mezi přesnídávkou a svačinou

Podíl denních jídel na celkovém přívodu energie (%)

ENERGIE

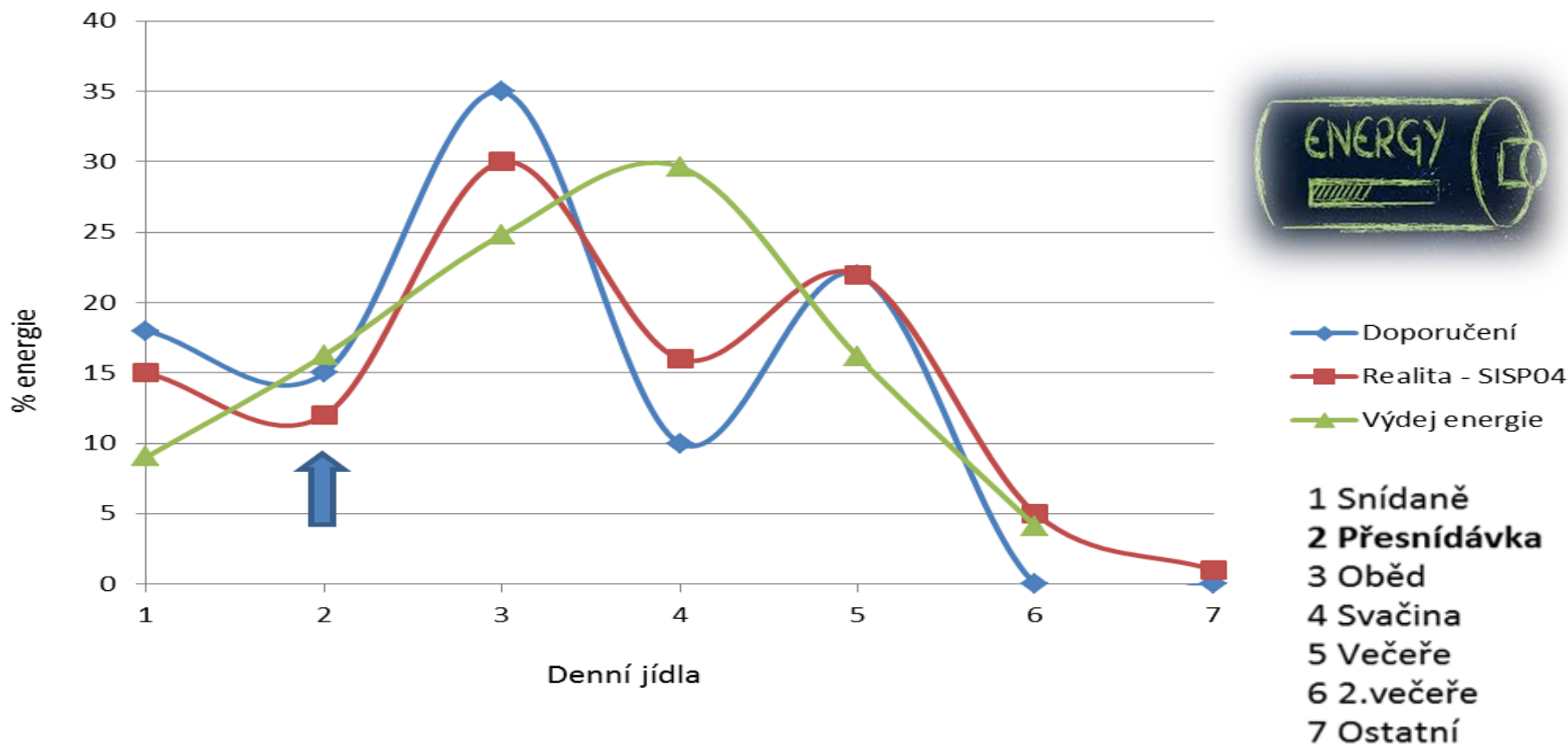
Většinou nadbytek energie s výjimkou žen 15-59 let

Energie (průměr, kJ)	Snídaně	Přesní- dávka	Oběd	Svačina	Večeře	Ostatní	Celkem	AR (PAL 1,6) (EFSA, 2013)
Děti 4-6	1378	811	2128	1595	1738	291	7942	5600-6700
Děti 7-10	1437	1043	2576	1501	1926	573	9056	6700-8100
Chlapci 11-14	1871	1109	3238	1888	2816	857	11778	8500-10500
Dívky 11-14	1526	1152	2931	1575	2142	553	9879	8000-9100
Muži 15-17	2423	1677	3988	2088	3447	1012	14636	11300-12300
Ženy 15-17	1676	655	2940	940	1988	670	8869	9300-9500
Muži 18-59	2156	1125	4017	1372	3446	1103	13220	10500-11200
Ženy 18-59	1349	564	2874	981	2062	601	8431	8500-9000
Muži 60+	2173	780	3779	1329	2912	719	11692	9500-9600
Ženy 60+	1535	485	2901	1030	1837	439	8227	7700-7800

SROVNÁNÍ PŘÍVODU A VÝDEJE ENERGIE

Energie by měla být dodána cca 3 hod před výdejem

Rozložení denního přívodu energie - dívky 11-14 roků

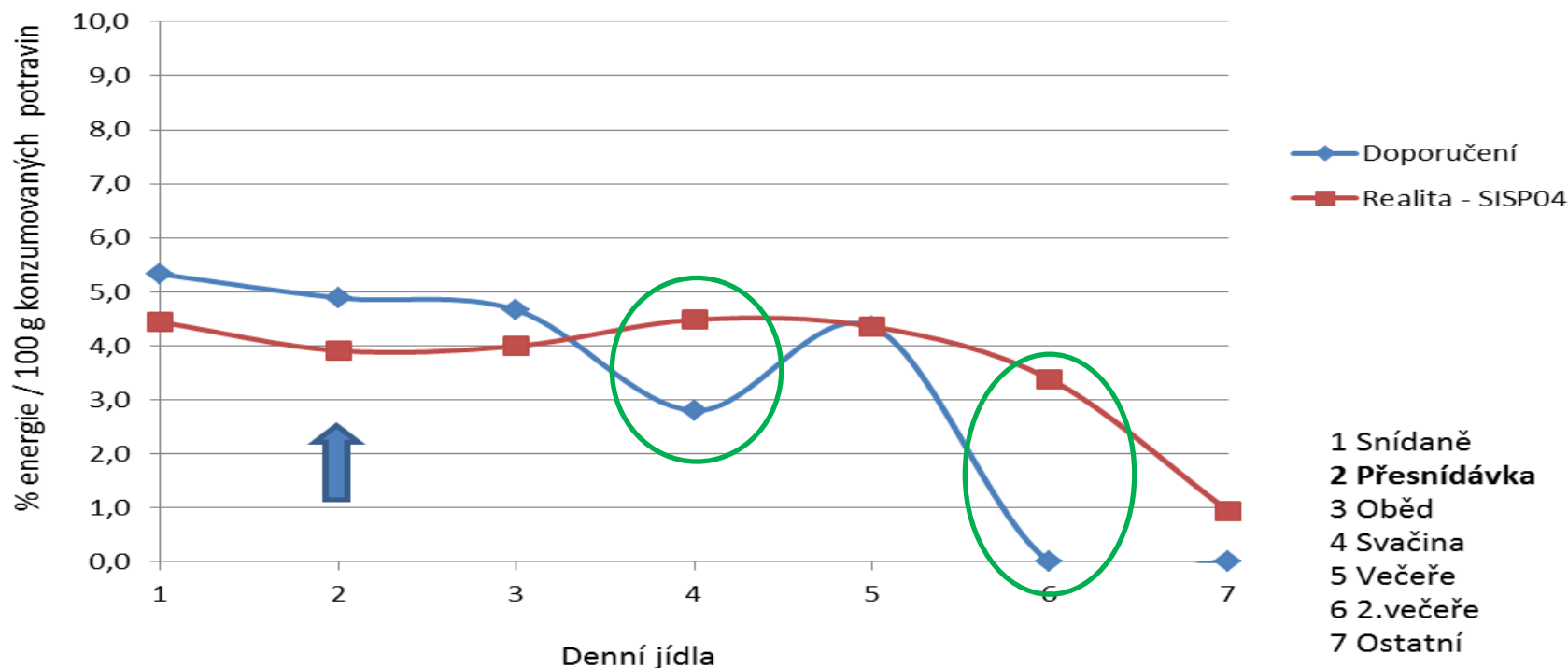
KDY KONZUMUJEME ENERGETICKY BOHATŠÍ POTRAVINY

Srovnaj svačinu a 2.večeři s doporučením

Denní přívod energie - dívky 11-14 roků

Denzita přívodu energie / 100 g konzumovaných potravin

**Energeticky bohatší potraviny jsou konzumovány více v druhé polovině dne.
To je rozdíl proti doporučení. Spotřeba potravin v g je konstatnta ze SISP04.**

© Ruprich, J. a kol. , CZVP SZÚ, 2017

SHRNUTÍ - ENERGIE

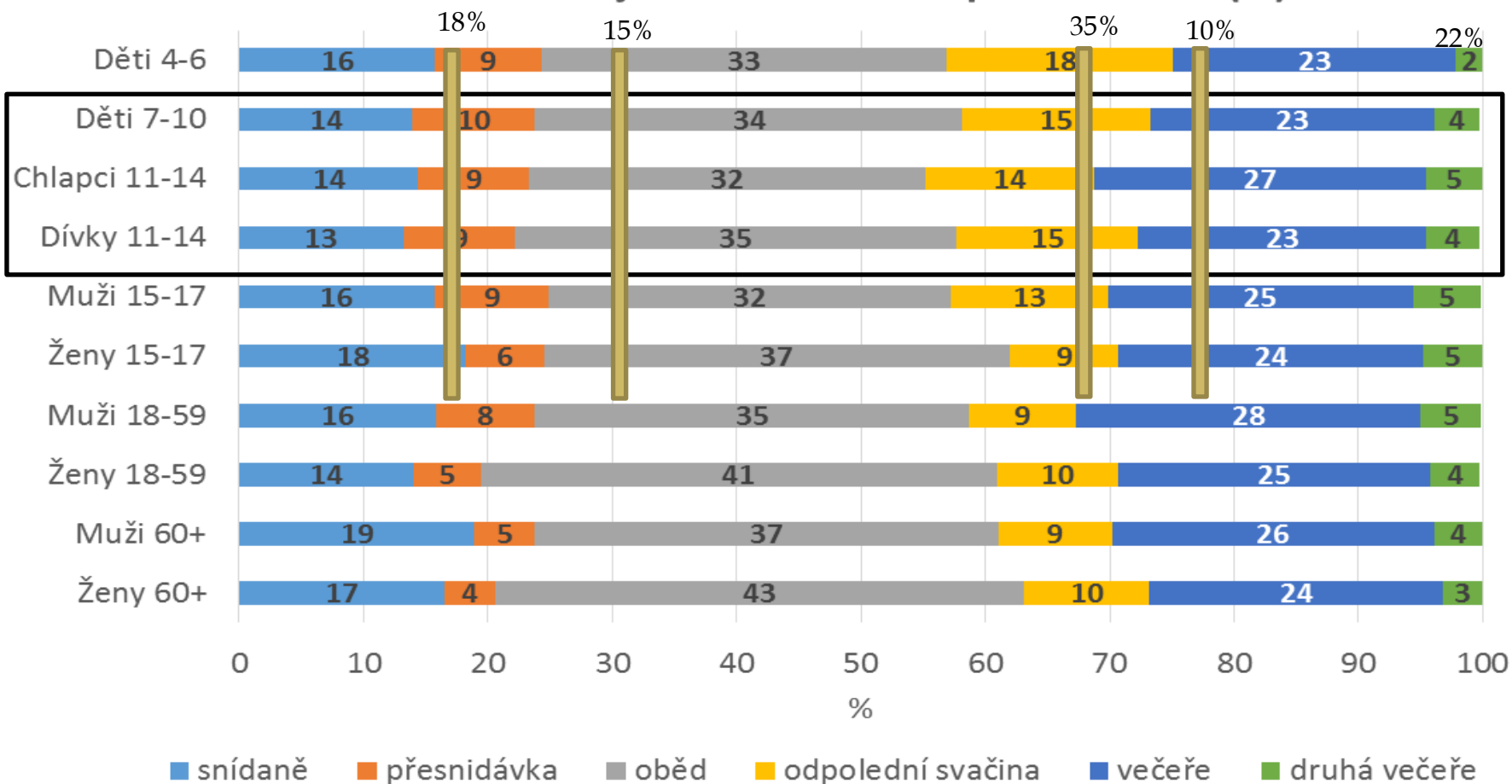
- Reálný přívod energie se poněkud liší od hodnot požadovaných Vyhláškou č.107/2005 Sb. „o školním stravování ...“
- Největší rozdíl mezi předpisem/ doporučením a realitou byl zaznamenán u odpolední svačiny.
- Přívod energie u dětí do oběda (včetně) popsáný vyhláškou představuje 68 % z celého dne, zatímco ve skutečnosti se jedná jen asi o 55 % (úprava hodnot ve vyhlášce?).

TUKY

Podíl denních jídel na celkovém přívodu tuků (%)

TUKY

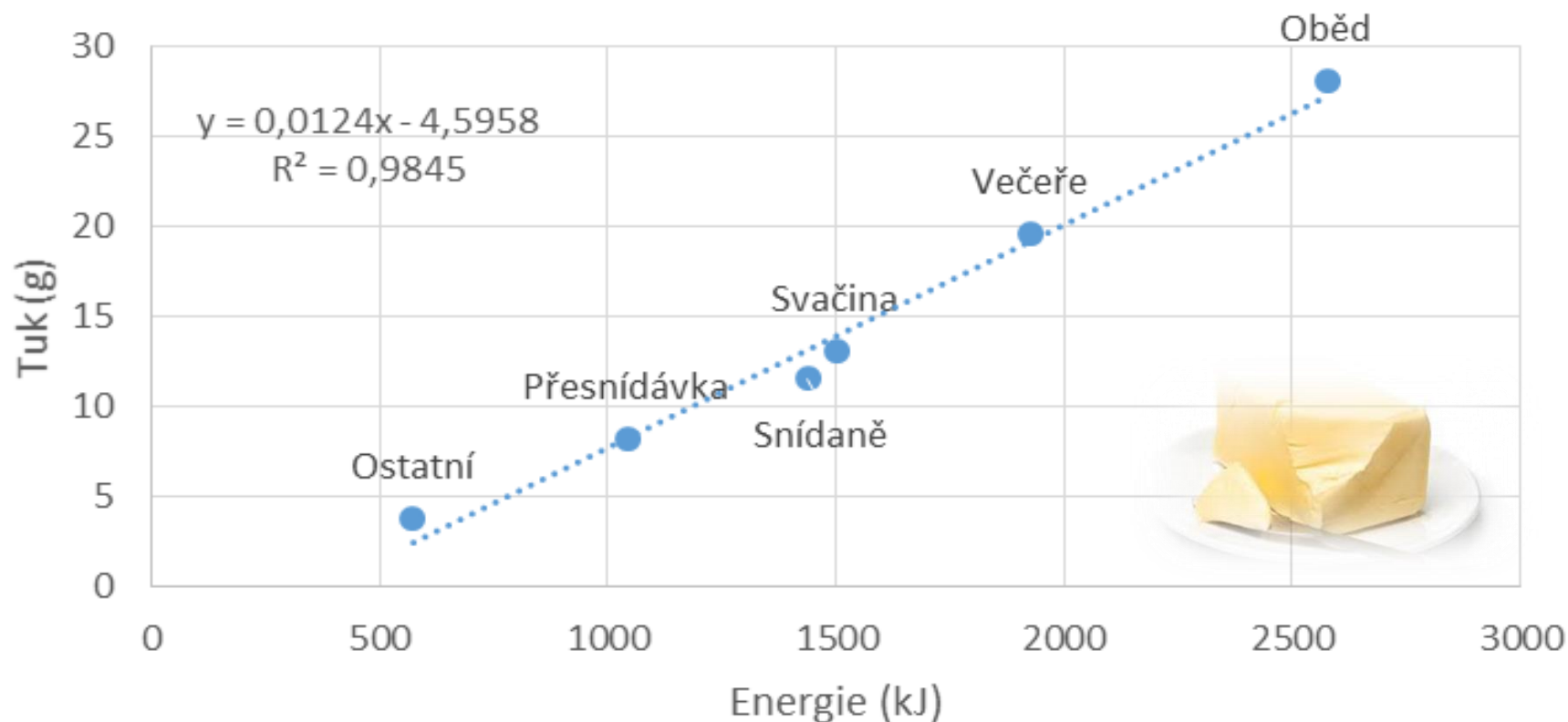

Většinou mírně nadbytek s výjimkou dětí 4-10 let
(pozor hodnoceno podle receptur p.Runštuka a ne podle analýzy školních obědů)

Tuky (průměr, g)	Snídaně	Přesní- dávka	Oběd	Svačina	Večeře	Ostatní	Celkem	E%	RI (E%) (EFSA, 2010)
Děti 4-6	10,8	6,3	22,8	13,2	16,5	1,8	71,4	34	20-35
Děti 7-10	11,6	8,2	28,1	13,1	19,6	3,8	84,5	35	20-35
Chlapci 11-14	16,8	9,5	35,4	16,3	31,9	5,7	115,5	37	20-35
Dívky 11-14	13,1	9,0	33,0	14,8	22,8	5,0	97,7	37	20-35
Muži 15-17	23,5	14,9	44,3	19,9	35,3	9,2	147,0	38	20-35
Ženy 15-17	14,5	5,4	32,4	8,4	21,4	5,3	87,4	37	20-35
Muži 18-59	20,1	10,6	42,5	11,7	35,2	7,5	127,6	36	20-35
Ženy 18-59	11,6	4,6	33,4	8,9	22,4	4,1	84,9	38	20-35
Muži 60+	21,3	6,5	39,2	11,2	29,8	4,9	112,8	36	20-35
Ženy 60+	12,9	3,5	33,4	8,7	19,4	3,0	80,8	37	20-35

KORELACE TUKY X ENERGIE

**Přívod tuku vs energie denními jídly
(děti 7 - 10 let)**

SHRNUTÍ - TUKY

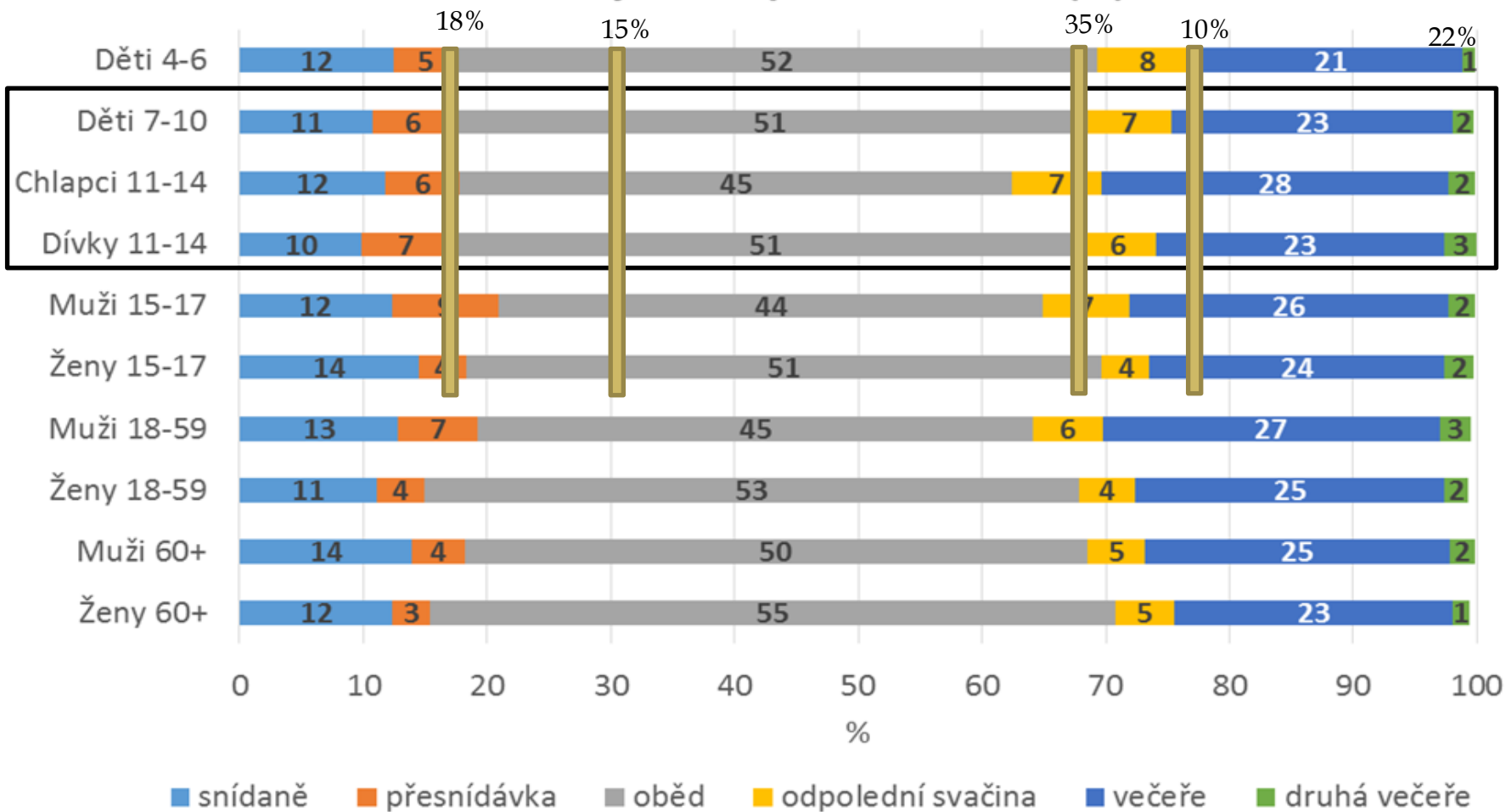
- Doporučení splňovaly děti do 10 let. U starších se příjem tuku pohyboval mírně nad horní hranicí intervalu (pokud by se vařilo podle norem p.Runštuka).
- Příjem tuků během dne velmi silně koreloval s příjmem energie (čím větší příjem energie z denního jídla, tím větší příjem tuků).
- Největší část z denního příjmu kryl oběd, a to ve všech populačních skupinách (33 – 43 %) následovaný večeří (23 – 28 %).

SODÍK

Podíl denních jídel na přívodu sodíku (%)

SODÍK

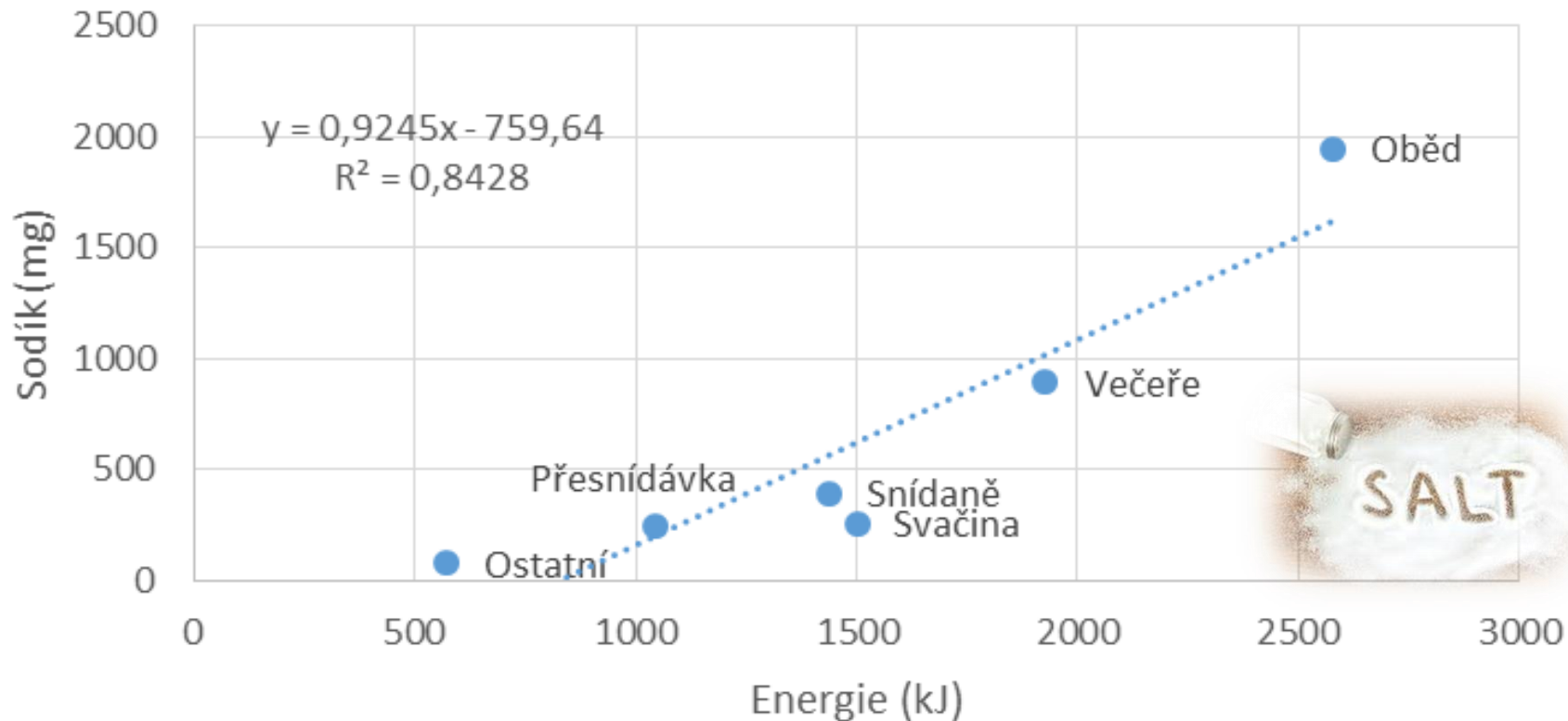
Nadměrný příjem ve všech populačních skupinách

Sodík (průměr, mg)	Snídaně	Přesní- dávka	Oběd	Svačina	Večeře	Ostatní	Celkem	Recomm. (WHO, 2012)
Děti 4-6	380	170	1705	253	705	37	3249	X
Děti 7-10	395	245	1945	258	893	78	3813	X
Chlapci 11-14	647	310	2323	394	1493	139	5305	X
Dívky 11-14	432	319	2210	249	1066	140	4415	X
Muži 15-17	912	640	2945	523	1766	177	6963	2000
Ženy 15-17	552	156	2027	168	1019	96	4019	2000
Muži 18-59	835	465	2888	394	1807	213	6601	2000
Ženy 18-59	441	155	2193	178	1063	107	4137	2000
Muži 60+	805	290	2895	295	1480	134	5900	2000
Ženy 60+	504	130	2371	204	974	82	4265	2000

KORELACE SODÍK X ENERGIE

**Přívod sodíku vs energie denními jídly
(děti 7 - 10 let)**

SHRNUTÍ – SODÍK

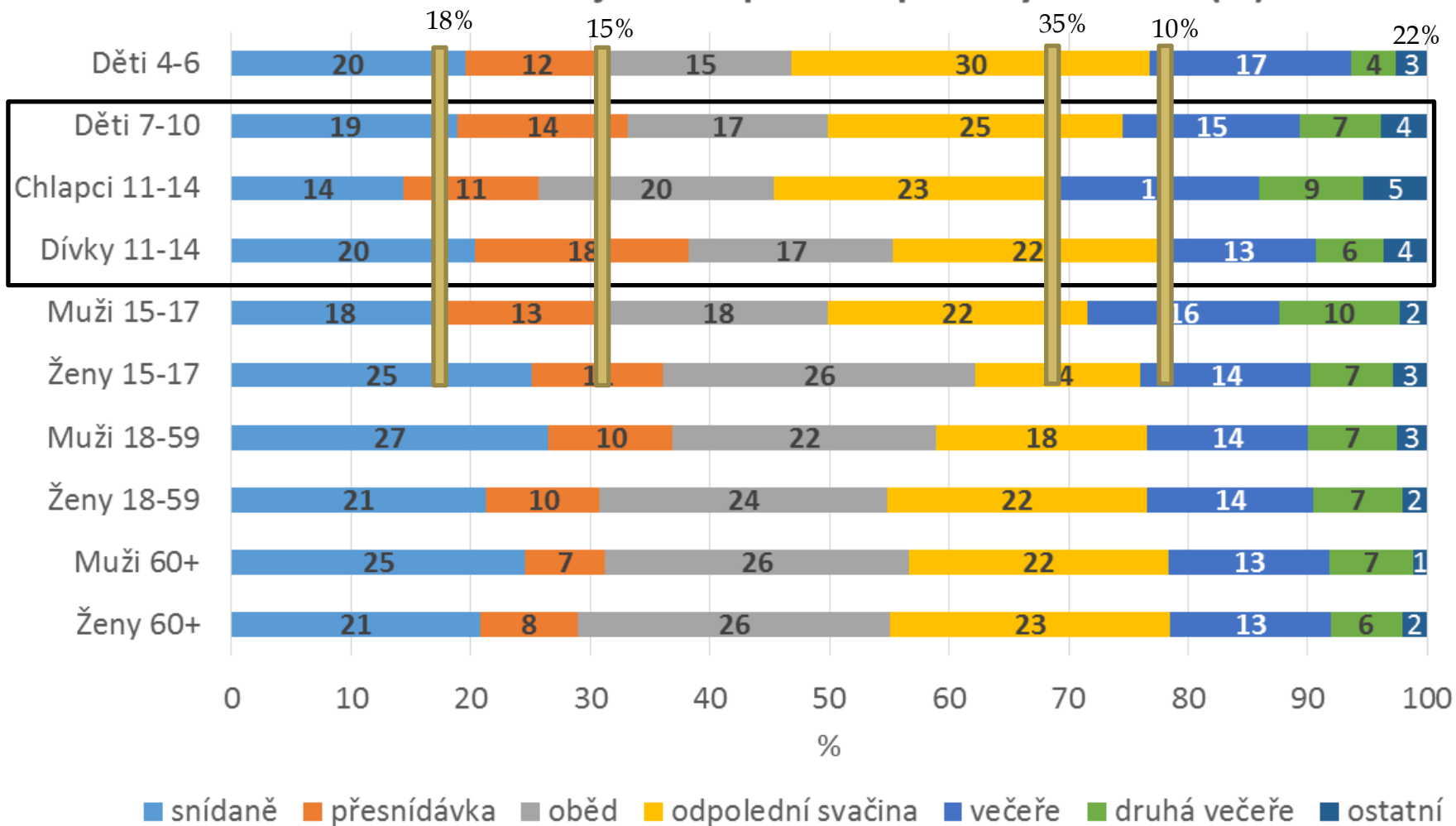
- ▣ Přívod sodíku byl ve všech skupinách populace 2x – 3x vyšší než doporučení WHO.
- ▣ Přívod sodíku koreloval s přívodem energie.
- ▣ Příspěvek oběda byl během dne zdaleka nejvyšší (44 – 55 %). Podíl přesnídávky a odpolední svačiny byl naopak nízký (do 16 %).
- ▣ Intervenci má význam směřovat zejména na oběd, přesnídávka má daleko menší význam.

PŘIDANÉ CUKRY

Podíl denních jídel na přívodu přidaných cukrů (%)

PŘIDANÉ CUKRY

Nadbytek cukrů u populačních skupin do 18 let

Přidané cukry (průměr, g)	Snídaně	Přesní- dávka	Oběd	Svačina	Večeře	Ostatní	Celkem	E%	Recommen- dation (E%)
Děti 4-6	10,4	9,3	10,3	21,7	11,0	5,4	68,1	14	<10
Děti 7-10	11,4	11,2	11,9	19,6	10,8	11,9	76,9	14	<10
Chlapci 11-14	10,6	11,7	16,6	23,5	15,6	18,6	96,6	14	<10
Dívky 11-14	12,5	15,4	13,0	19,7	10,3	8,4	79,3	13	<10
Muži 15-17	14,4	14,6	13,2	24,4	13,3	16,5	96,4	11	<10
Ženy 15-17	10,0	7,3	14,3	10,1	9,7	9,8	61,3	12	<10
Muži 18-59	11,1	6,1	9,6	9,9	7,2	9,0	52,9	7	<10
Ženy 18-59	7,6	4,4	8,5	9,9	5,7	6,1	42,3	8	<10
Muži 60+	9,6	4,2	8,8	9,2	5,0	5,0	41,8	6	<10
Ženy 60+	7,7	3,2	8,4	9,1	5,6	5,4	39,4	8	<10

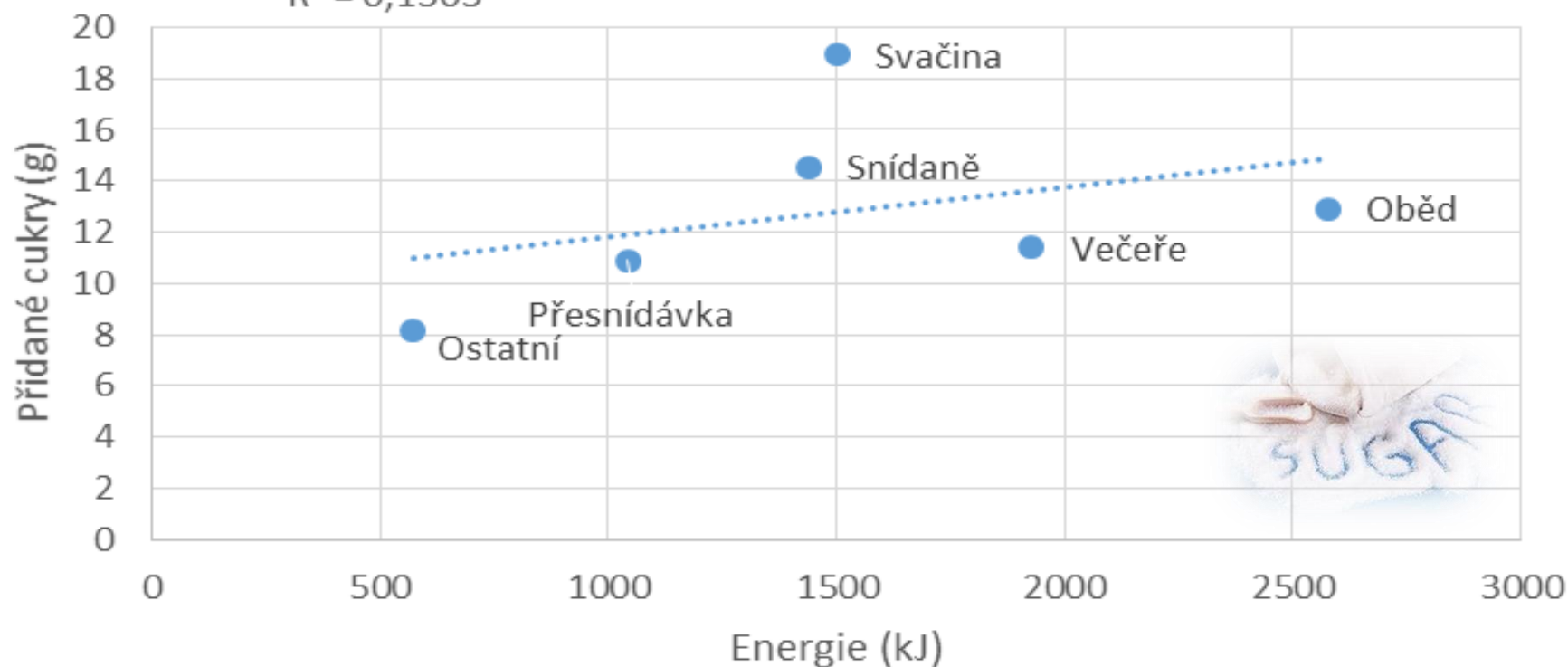
KORELACE PŘIDANÉ CUKRY X ENERGIE

Přívod přidaných cukrů vs energie denními jídly

(děti 7 - 10 let)

$$y = 0,0019x + 9,9358$$

$$R^2 = 0,1303$$

SHRNUTÍ – PŘIDANÉ CUKRY

- ❑ Celkový denní příjem byl vyšší než doporučení WHO v mladších věkových kategoriích (do 18 let).
- ❑ Příjem přidaných cukrů (i když jsou zdrojem energie) koreloval mnohem méně s příjmem energie než jiné živiny.
- ❑ Např. u dětí byl příjem během dne víceméně rovnoměrný s výjimkou odpolední svačiny, kdy byl výrazně vyšší (důvod??).

ZÁVĚRY

- ▣ Obvyklé dietární chování populace je výchozí standard (benchmark) pro strategické plánování intervencí (cílů), jak formou nezávazných doporučení, tak formou závazné legislativy
- ▣ Prezentovaná data lze využít při formulacích/novelách doporučení a existujících předpisů (např. vyhlášek č. 107/2005 Sb. nebo č. 282/2016 Sb.)

